

**ВЕСЕЛА ЛЮЦКАНОВА
КАТО В ПРИКАЗКАТА НА
АНДЕРСЕН**

chitanka.info

Изборът се спря на него. Той не запитва защо. Знаеше. Кратката заповед го изпращаше сам в едно от най-рискваните пътувания с няколко сухи и точни думи. Председателят на комисията при експерименталната база му я връчи мълчаливо и сложи тежка ръка на рамото му. Гледаше го в очите, не извърещаше поглед, както правеха винаги другите, и Иван му бе благодарен и за това.

— Имате два дни, за да се сбогувате с близките си.

— Нямам близки.

Председателят се смути. По някакъв необясним начин Иван го тревожеше и сега, както през всичките изминали години. Беше му дяволски трудно с него, но не искаше да се предаде.

— С момичето си...

— Нямам момиче.

Председателят махна с ръка. Не знаеше как да продължи. Не биваше и да се разнежва. А от съвети и напътствия Иван не се нуждаеше.

— Ако ми разрешите — помогна му той, — бих искал да взема в ракетата някои свои неща. Ще се съберат в една кутия.

Разреша му. Това беше най-малкото, което можеше да направи за него.

Течеше втората година на полета. Корабът се носеше по своята орбита в огромната черна пустота без никакъв плясък на криле. На светлия екран в кабината си Иван наблюдаваше как се отдалечава Земята. Когато тя се превърна в блестяща синя точка между многото други, той въздъхна тежко. Непонятна тъга размекна мускулите му. А бе мислил, че ще изпита само облекчение. Каква самоизмама! Отпуснат в креслото, със затворени очи, той разбираше, че Земята го държи с хиляди примки, трябваше да се освобождава от тях внимателно, да ги смъква една по една. Множество картини, прилични на сънища, изплуваха в съзнанието му. Те се нанизаха последователно и изградиха пред него целия му двадесет и пет годишен живот. Той го наблюдаваше отстрани и с насмешка, все едно, че това не беше неговият живот, а животът на някой друг. Ето го, най-дребния в къщи, хилаво момче с щръкнали уши и прегърбена фигура. Децата го избягваха отдалече, дори собствените му братя се срамуваха от него и

се измъкваша незабелязано един след друг, а когато майка му го викаше, гледаше все някъде около лицето му, никога не право в лицето му и това го влудяваше от омраза. Един ден я чу да се оплаква на съседката им:

— Не зная на кого прилича това момче, като че ли не е мое. Всички от рода ни са красиви, погледни другите ми синове...

Тогава той се залепи за огледалото. Гледа се час, два, пет, после гледа дълго другите деца и дълго ги сравнява със себе си. И побягна. Няколко дни не се прибра в къщи, скиташе в близката гора, пълна с боровинки и къпини, с животни и птици, с весело ехо, което го мамеше подире си. Върнаха го насила, изтърпя боя от красивата бяла ръка на майка си, коравата длан на баща му го награди с още два плесника и го заключиха горе, на тавана. Там се пазеха странни овехтели дрехи и купчина още по-странни овехтели книги, никой не бе ги докосвал с години. Да плаче му беше обидно. А вътре в него вилнееше буря. И той се зарови в книгите, сред тях откри да плаче Пепеляшка, обидена от сестрите си, и добрия стар вълшебник Андерсен. Викнаха го за обяд, Иван не слезе, викнаха го за вечеря, той се притаи в полумрака, после чу тежките стъпки на баща си, който отключи тавана и тихо се отдалечи, но Иван пак не слезе.

— Къде ще ходи — каза някъде съвсем наблизко майка му, — ще огладнее и сам ще се смъкне...

Смъкна се на третия ден, побледнял и отслабнал, но непозната странна светлина грееше в очите му. Той тръгна с нея в дните, прилежно подготвяше уроците си, много четеше, рисуваше, пееше, скиташе по изложби, ходеше на кино и на театър, и все сам, никой вече не се интересуваше от драми и картини, връстниците му бяха луди по глайдери и коли. И само понякога — и по момичета. А момичетата той не поглеждаше, за да не вижда как извързват погледи. Търпеливо чакаше чудото. Растеше здрав и чакаше чудото, тренираше тялото си и чакаше чудото, учеше се на издръжливост, пропускаше край себе си думите, които можеха да го обидят, и слушаше музика, а не от тази, по която щурееха всички, той обичаше Григ, нежния и мечтателен Григ, Бетховен, Мусоргски. И Вагнер, разбира се. Можеше с часове да слуша Валкюрите, а Летящият холандец му откриваше нов, различен свят, в него имаше място и за Иван. Когато най-сетне навърши осемнадесет години, пристъпи отново с трепет към огледалото. Гледа се час, два,

пет. После вдигна ръка, свита в юмрук, и по нея потече кръв. Строшените стъкла звъннаха като изгубената кристална пантофка на Пепеляшка. Чудеса ставаха само в приказките. Вълшебникът Андерсен се превърна в стар лъжец. От грозното пате не излезе лебед.

Иван замина, без да се сбогува с никого.

В експерименталната база за далечни полети в космоса го приеха добре. Издържа с отличие изпитите. Ловък, смел, умен, той се отдели рязко от останалите. Ако те издържаха по няколко часа в различните изпитвателни камери и центрофугата, той издържаше два пъти повече. Ако те тичаха по пет километра на ден, той тичаше по десет. Иван стискаше зъби и преодоляваше умората, никога не се оплакваше, изцеждаше и последната капка сила от тялото си, без да го жали. Не се страхуваше от нищо и не дружеше с никого. Уважаваха го, но не го обичаха. Отмъщаваха му за явното превъзходство, като го наричаха зад гърба му плашилото. В кратките дни, когато напускаха базата и колегите му хукваха да се любят с момичета, той обикаляше по стари и забутани дюкянчета, купуваше репродукции, които поглеждаше набързо, складираше ленти с трагедиите на Шекспир, стиховете на Пушкин и Уитман, слушаше откъси от романите на Достоевски и Сол Белоу. Имаше вкус към красивите неща и стаята му, до която се отиваше по висока стръмна стълба, ги съхраняваше само за него. И то за времето, когато ще може да им се наслаждава дълго. Защото в базата всеки час бе разпределен до секунда. Учене, тренировка, учене, тренировка, учене... И овладяването на една техника, която гълташе ненаситно цялото му денонощие.

На няколко пъти заминаваха експедиции от най-добрите, а него все не го предлагаха. Преподавателите се страхуваха в далечното и трудно пътуване из космоса да натрапят на групите присъствието му и странния му характер. И едва когато решиха на обещаващата много опасности, а може би, и нещо друго самотна планета на Оранжевия диск да отиде сам човек, те се спогледаха и в погледите им без колебание узря едно единствено име.

Той не бързаше да извади всичките си богатства наведнъж. Знаеше, че има няколко години за пътуване. И за пълна самота. Времето носеше забрава. Първото, което изтри от паметта си, бе жестоката обида на онези, които го нарекоха плашилото. Второто — още по-жестоката болка от думите на майка си. И последваха спомените на детството, които той заличаваше като с гума, а в откритата се белота лумна желанието му да обича и да бъде обичан. Той изпълваше полумрака на кабината си със задушаваша от нежност музика, тя му действуваше странно. В нея се люшкаше трева, чуруликаха птици, плискаше се море, в пясъка се премятаха деца, девойки тичаха с разперени ръце към слънцето. Музиката го зовеше към една непозната земя, където няма скърби и никой не обижда любовта, и никой не посяга на щастието на другия, където слънцето не хвърля сянка, а е само блясък. На тихия ѝ фон той слушаше Ромео и Жулиета, гласове на отдавна мъртви актьори, които възкресяваха драмата на двама влюбени, още по-отдавна мъртви. Думите шибаха лицето му с хладни капчици. „Целият свят е театър“, шепнеше Уилям Шекспир, изравяше мъртъвци от всички времена, отравяше крале и колеше в подземията невинни деца, призоваваше вещици, качваше властолюбиви жени на престола, присмиваше им се и ги унижаваше, правеше от гробарите мъдречи и свои приятели, потопяваше кораби и спасяваше пирати, подлудяваше девственици от любов, поставяше вечни въпроси на самотни зъзнеци принцове, разтърсваше земята от вопли и смях, и от цял ураган от чувства, събрал ведно красиво човешко лице и шута, и палача, и поета, смесил ведно любовта и омразата, смъртта и раждането. Аз видях живота, каквото и да се случва, е прекрасен, смееше се в ухото му той, а Иван потръпваше, готов да скочи в тази клокочеща бездна, разбрал колко е пропуснал там, долу, на Земята, уплашен от болезненото общуване с хората, с доброто и лошото в тях, не изпитал радостта от ласката на жена и болката от ласката на жена, не изпитал радостта от мъжкото приятелство и болката от предателство на мъж. Клокочеща бездна му поднасяше и музиката на Вагнер и той се мятеше в нея, за да се успокои по-късно с Григ и да потъне по-късно във вълшебството и добротата на Андерсен и във всепрощаващото тържество на бедната Пепеляшка. Влюби се до лудост в Лусинда Бермудес, с часове наблюдаваше лицето ѝ, излъчваше светлина и лукавство, гледаше

голата маха и жената пред огледалото, съвършенството им го опиваше като вино, Сикстинската мадона му поднасяше невинното си лице и собствения си син, разговаряше дълго с Иван Карамазов, раздвояваше се с него, плашеше се и от брат му Митя, но го чувствуваше близък, страдаше с мъката на Квазимодо. Той би могъл като него безнадеждно и до смърт да обича сега една Есмералда. Искаше да каже на някого от тези отдавна мъртви хора, създавали прекрасното от болката или от радостта си, той не знаеше, искаше да каже поне на някого от тях благодаря. Благодаря ви, че ми открихте с какво трябва да живее всеки човек.

Знаеше, че може и да не се върне обратно, че всичко онова, до което се добра така мъчително и бавно, едва ли вече ще му послужи, отиваше сам, за да загине сам на една мъртва планета, но това не го плашеше — неговите сигнали щяха да стигнат до Земята. „На планетата на Оранжевия диск — нищо.“ Нищо от този разнолик, дълбок, вечен живот на смъртни. На смъртни ли?

Планетата на Оранжевия диск сияеше на екрана в кабината му близка и своя. Той пусна няколко сонди. Приблужи смело, обиколи я веднъж-два пъти, не видя нищо подозрително, напротив, тя му хареса. Пригответи се за приземяване. Уредите му се подчиняваха безотказно. В него пламна човешкото любопитство, той можеше да го заплати и с живота си. Както хиляди преди него. Но убеден вече в безсмъртието на човека, Иван изпрати към Земята няколко кратки съобщения. Прилича на нашата планета. Атмосфера — като нашата. Кацам.

Усети лек трус. Поседа вдървен и неподвижен в креслото, после започна бавно да се освобождава от коланите. Краката му бяха изтръпнали, разходи се напред-назад в кабината, като не откъсваше очи от пищната зеленина в рамките на илюминаторите. Грееше слънце, оранжево и топло. Той провери внимателно облеклото си, нахлупи скафандъра, пристъпи към вратата. Преди да я отвори, намери Поемата на екстаза, натисна копчето и гръмнаха тържествено високоговорителите. Неразумно беше, но не можа да овладее порива си. Застанал цял в отвора на вратата, той вдигна очи към оранжевото слънце и зажумя. Когато ги отвори и наведе към хоризонта, на отсрещните скали, многобагрени и пулсиращи, го ослепиха фрески.

Стъпи в тревата, тя беше гъста, зелена, съвсем като земната, а от скалите го гледаха прекрасни лица на жени и на мъже, съвсем като земните, нарисувани от ръката на майстор. Иван изтича към тях, смъкна скафандъра, задушаваше се от вълнение. Искаше да ги докосне, да повярва, че съществуват, че не са мираж на изостреното му изгладняло въображение. Фрески бяха и представяха обредна сцена, която той добре познаваше. В непознати дълги дрехи жените носеха хляб в протегнатите си ръце, а мъжете пристъпваха усмихнати. Колко е хубаво, въздъхна той. Навярно зад тези скали започва градът и в него живеят те, тези прекрасни мъже и жени, и съвсем скоро, съвсем скоро аз ще ги видя, тези прекрасни мъже и жени, които посрещат гостите си с хляб. А може би и със сол? По-скоро!...

След толкова години самота Иван не можеше да бъде предпазлив. Не искаше. Но изведнъж в съзнанието му светна думата плашилото. В червено като сигнална лампичка. Тя го прикова на място. Не от страх. От ужас. Нима можеше да им поднесе своето грозно лице, пръв представител на друга планета с толкова грозно лице, нямаше ли да се отдръпнат от него и те? Огледа се. Съвсем в краката му ромолеше поток. Пристъпи към него, наведе се над бистър зелен вир. Готов да умре, преди да го е открил някой, той ахна. Милият стар Андерсен е бил прав в онази своя приказка. От тихата вода го гледаше изненаданото одухотворено лице на млад мъж с прекрасни черти. Иван коленичи. Лицето му се наведе над другото във водата, но чертите останаха същите, непроменени в своята одухотвореност.

Иван се изправи. Поемата на екстаза пълнеше пространството от тревите до облаците, опираше в скалите, връщаше се към него, за да го поеме и в себе си.

Той тръгна.

Публикувано в алманах „Спектър’77“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.